

Siniša Đuričić

(*Osnovna škola, Jagodnjak*)

NASLJEDE GROFA VETERANIJA I VLASTELINSTVO DARDA KRAJEM 17. I POČETKOM 18. STOLJEĆA

UDK 929 Veterani, F.
94(497.5 Darda)“16/17“

Stručni rad

Priljeno: 15. 11. 2016.

U radu se daje kratak pregled života grofa Friedricha Veteranija (1643. - 1695.) od njegovog stupanja u carsku službu do pogibije u današnjoj Rumunjskoj. Za svoje zasluge Veterani je promaknut na rang feldmaršala i grofa Carstva. Posthumno su mu u ime zasluga dodijeljena zemljišna dobra; budući da nije imao muškog potomka, grofovi nasljednici, kći i zet, postali su posjednici dobara u Baranji (Darda, Karanac, Čeminac, Jagodnjak i dr.) i nositelji su prezimena Veterani nakon njegove smrti.

Ključne riječi: Johann Friedrich Veterani, Baranja, Darda, Erdelj, nasljednici, grofovi Mallenthein

Oslobađanjem okupiranih područja od Osmanlija u ratu 1683.-1699. postavilo se pitanje raspodjele zemlje novim vlasnicima. Većina starih plemićkih rodova iz predosmanskih vremena bila je izumrla, a članovi onih koji su imali žive nasljednike teško su mogli dokazati svoje staro pravo na posjede, tako da je sva zemlja došla pod kontrolu Dvorske komore. Car Leopold I. odlučio se odužiti časnicima i vojskovođama koji su se iskazali u ratu zemljišnim posjedima, no konačna podjela zemlje u južnoj Ugarskoj zaslužnim generalima nije bila moguća sve do sredine devedesetih godina 17. stoljeća, kad je uklonjena opasnost od novih osmanskih upada. Habsburškom pobjedom kod Slankamena 1691. zaustavljena je osmanska protuofenziva u kojoj su oni povratili Beograd i ponovno se učvrstili na Dunavu, skupljajući snage za povrat Slavonije i gornje Ugarske, dok je pobjeda princa Eugena Savojskog kod Sente 1697. suzbila njihovu ekspanziju. Zemlja u predjelu trokuta na granici Slavonije i donje Ugarske, između Dunava i Drave (današnja hrvatska Baranja i dio mađarske) u najvećoj mjeri razdijeljena je dvojici istaknutih carskih

feldmaršala i vojskovođa, princu Eugenu Savojskom i Friedrichu Veteraniju. Dok je Savojski dobio posjede u podunavskom dijelu, Veteranijevi su se protezali uz Dravu, nasuprot Osijeku. Naselja Popovac (Baranyabán), Branjin Vrh (Baranyavár), Bilje (Bellye), Podolje (Nagybodolya), Suza (Csuzs), Duboševica (Dályok), Draž (Darázs), Vardarac (Daróc), Kneževi Vinogradi (Hercegszőlős), Topolje (Izsép), Branjina (Kisfalud), Kopačevo (Kopács), Lug (Laskó), Zmajevac (Vörösmart) i druga dodijeljena su Eugenu Savojskom, a Šumarina (Benge), Beremend, Bolman (Bolmány), Darda, Jagodnjak (Kácsfalu), Karanac (Karancs), Baranjsko Petrovo Selo (Petarda) itd. grofu Veteraniju.¹ Središte Veteranijevih posjeda bila je Darda, koja je grofu potvrđena posthumno, jer je on sam poginuo 1695. u borbi s Osmanlijama. Članovi njegove obitelji nastavili su upravljati baranjskim posjedima sve do 1749., kad ih je preuzela ugarska velikaška obitelj Eszterhazy. Postoje brojna pitanja i nedoumice, koliko vezane uz grofovo podrijetlo i obitelj, toliko i uz njegovu konačnu sudbinu te nasljednike. U novije vrijeme u literaturi je rašireno shvaćanje da je grof posjede dobio sa svojim bratom, a da ga je naslijedio sin. Cilj ovog rada je pokušati dokazati netočnost takvih tvrdnji te razloge zbog kojih se ova zabuna (ili zabluda) ponavlja kod mnogih autora, na osnovi postojećih izvora i literature bliže Veteranijevu vremenu.

1. Friedrich Veterani

1.1. Početak karijere

Johann Friedrich Veterani (odnosno pravim imenom Giovanni Federico Veterani) rođen je 1643. u vojvodstvu Urbino. Potjecao je iz osiromašene plemićke obitelji, poznatije po svojim kulturnim i znanstvenim djelatnostima nego bogatstvu; Friedrichov otac Giulio bio je savjetnik (*consigliere*) vojvode Francesca Marie II., a majka Maria Camilla bila je izdanak firentinske obitelji Altoviti.²

Otac mu je umro kad je imao 6 godina, a uskoro je ostao i bez majke, pa mu ujak Jacopo postaje glavna potpora. Friedrich se posvetio proučavanju matematike i filozofije, dobro mu je išlo učenje jezika, no ono što ga je odmalena najviše oduševljavalo biografije su rimskih vojskovođa, u prvom redu Pompeja i Cezara, koje u njemu bude zanimanje za vojsku.³ Osiromašenom plemiću kakav je bio, vojska je doista pružala široke mogućnosti i on se od-

¹ Claus Heinrich Gattermann, *Die Baranya in den Jahren 1686 bis 1713* (Göttingen, 2005), 55. Konačna raspodjela posjeda u Baranji dovršena je do 1713. godine, bilo je ukupno 254 naselja i 18 posjednika.

² Vincenzo Guerrini, *Degli uomini illustri di Urbino* (Urbino, 1819), 263.

³ Guerrini, *Degli uomini*, 265.

lućio krenuti tim putem. S nepunih 20 godina, zahvaljujući ujaku koji se za njega zauzeo, primljen je u habsburšku pukovniju Risano.⁴ Tadašnji vrhovni zapovjednik carskih vojski, također Talijan, Raimondo Montecuccoli (1609.-1680.), pod kojim je Veterani započeo svoju vojnu službu, započeo je svoju karijeru jednako skromno, kao običan kopljanik u Tridesetogodišnjem ratu, da bi se popeo do položaja predsjednika Dvorskog ratnog vijeća. Nakon završetka rata s Osmanlijama, Veterani se neko vrijeme bori na strani Venecije, točnije u ljeto 1669. na Kreti. Osmanlije su otok iste godine zauzeli, čime je i završen Kandijski rat. Do kraja šezdesetih godina boravio je po raznim austrijskim garnizonima, dobivši čin u konjici. Uskoro mu je uspjelo, uz pomoć isusovaca, od pape dobiti titulu grofa Monte Calva, a 1672. oženio je austrijsku plemkinju Costanzu Prainer.⁵ Costanza je umrla 1679. godine od malarije, ostavivši mu kćer; ponovno se oženio 1682. milanskom groficom Marijom Vittorinom Trivulzio. Do 1678. i mira u Nijmegenu sudjelovao je u ratu protiv Francuske na Rajni, gdje se istaknuo svojom sposobnošću, tako da je novi rat s Osmanlijama dočekao u blizini Beča s činom pukovnika.

U proljeće 1683. Veterani je na Dunavu, na jednom od mostova u blizini Beča, zapovijedao kirasirskom pukovnijom. Njegov nadređeni, general Schultz,⁶ primao je zapovijedi od vojvode Karla Lotarinškog, koji je bezuspješno pokušavao usporiti ogromnu osmansku vojsku na Raabu. Pobjedom kod Kahlenberga Beč je spašen i Kara Mustafin naum o zauzimanju “zlatne jabuke” upropašten dok mu se vojska u neredu povlačila pred kršćanskim snagama. S približavanjem zime zanos osloboditelja je polako jenjavao, što se vidi i iz Veteranijevog pesimizma izraženog u pismu iz prosinca 1683., u kojem pukovnik umorno piše o obeshrabrenim i gladnim vojnicima.⁷

Sljedeće godine Veterani prati generala Caraffu⁸ u gušenju pobune Imrea Tökölyja u Ugarskoj, zauzimanju Neuhäusela (Ujvara), Ostrogon (Eszter-

⁴ Raoul Gueze, “Le lettere del maresciallo Federico Veterani”, *Europa Orientalis* VIII (1989), 23. Kako su Osmanlije tada davali naznake da se pripremaju za novi rat, pukovnija je trebala biti smještena na granici Ugarske i austrijskih nasljednih zemalja. Ipak, Veterani u poznatoj bitki kod Sv. Gottharda 1664., u kojoj su oni do nogu potučeni, nije sudjelovao.

⁵ Ibid, 24. Najviše informacija o Veteranijevu životu, kako u tim, tako i kasnijim godinama, osim iz njegovih ratnih memoara, dolazi iz prepiske koju je vodio sa svojim mlađim bratom Simoneom.

⁶ Carl A. zu Waldeck, *Des Grafen Veterani kaiserlichen Feldmarshalls Feldzüge in Ungarn und den angränzenden Provinzen, vom Jahre 1683 bis 1694* (Dresden, 1788), 15.

⁷ Gueze, “Le lettere”, 25.

⁸ General Antonio Caraffa (1646. - 1693.), još jedan Talijan, koji je počeo svoju karijeru u habsburškoj službi 1665. Od 1673. pukovnik u konjičkoj pukovniji, sudjelovao je u bitki kod Kahlenberga, a potom u Ugarskoj. Slomio je ustanak u Ugarskoj zauzevši glavna pobunjenička uporišta, od kojih je glavno bio Eperješ 1685. godine. Ostao je zapamćen po krvavoj represiji koja je potom uslijedila nad poraženim pobunjenicima. Bio je jedan od najzaslužni-

gom), a 1686. godine sudjeluje u opsadi Budima, sad već promaknut u general-bojnika. Po padu te važne utvrde Karlo Lotarinški vojsku vodi na jug preko Drave i u Slavoniju, dok Veteranija šalje s generalom Lavergneom u Erdelj, kako bi pripremio opsadu Segedina. Tijekom opsade Lavergne gine i mijenja ga Caraffa. Osmanski pokušaj razbijanja opsadnih snaga Veterani je osujetio, razbivši sa svojih 4000 konjanika 18.000 Tatara koji su se pojavili u blizini grada.⁹ Sredinom listopada, ubrzo po zauzimanju Pečuha, zauzet je i Segedin, a Veterani nagrađen činom general-potpukovnika.¹⁰

Ludwig Badenski u proljeće 1687. jedan dio vojske vodio je preko južne Baranje, prema Osijeku. Veterani se nalazi među njegovim postrojbama i sudjeluje u borbama u srpnju 1687. oko osječke utvrde. Neuspjeh u pokušaju njezinog zauzimanja rezultira povlačenjem carske vojske prema Mohaču, a generalu je povjerena zadaća da štiti odstupnicu Karlovim postrojbama. Veliki vezir Sulejman paša slijedio ih je sve do brda Haršanj, između Šikloša i Mohača, gdje je 12. rujna 1687. strahovito potučen i natjeran na drugo povlačenje preko Drave. Vlada oduševljenje, no ono ne zahvaća i Veteranija, koji sumornim notama bratu 15. rujna opisuje stanje. “Vojska je uništena... to se dogodi kad zagrižeš više no što možeš progutati, sve naše operacije više uspijevaju čudom nego nekim planiranjem... neprijateljska konjica ostala je gotovo netaknuta nakon prošlog okršaja... Ugarska je nezadovoljna zbog nameta za uzdržavanje vojske.”¹¹ Pa ipak, Osmanlije su napustili Osijek 5. listopada,¹² a time i veći dio Slavonije.

1.2. Veterani u Erdelju, uprava u Nišu

Veterani je 1688. dobio čin podmaršala i ponovno je u Erdelju. Dok se Maximilian Emanuel priprema za opsadu Beograda, carska vojska pod zapovjedništvom Karla Lotarinškog zauzima jedno za drugim važna neprijateljska uporišta Oršavu, Lipovu (Lippa), Lugoj (Lugoş) i Karansebeš (Caransebeş). Učvršćivanjem habsburške vlasti, on ostaje u pokrajini i stvara dobre odnose

jih u zauzimanju Erdelja i Beograda 1688. Carl Adam Schweigerd, *Österreichs Helden und Heerführer*, 2 sv. (Grimma, 1853), 2: 366-367.

⁹ Johann Friedrich Kepner, *Thaten und Charakterzüge berühmter österreichischer Feldherren* (Wien, 1808), 324.

¹⁰ Waldeck, *Des Grafen Veterani*, 32. Čini se kako nisu svi u Beču time bili oduševljeni, jer se Veterani žalio kako se višeće prema njemu odnosilo kao da je “pobio krdo stoke”, a ne porazio neprijatelja. Zbog tako hladnog odnosa razmišljao je o napuštanju službe, no od toga su ga odgovorili drugi generali.

¹¹ Gueze, “Le lettere”, 26.

¹² Othmar Pickl, “Die Versorgung des Draucorps in den siegreichen Feldzügen von 1684 bis 1687 – Ein Beitrag zur Kriegsfinanzierung und Heeresversorgung”, *Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae* 33 (1987), 305.

s vlaškim knezom Šerbanom Cantacuzinom, koji će se održati sve do njegove smrti. Ipak, neće se dugo zadržati ondje jer ga Ludwig Badenski, sada novi vrhovni zapovjednik vojske u Ugarskoj (Lotariński je morao na Rajnu zbog rata protiv Francuza), poziva da mu se sa svojim postrojbama pridruži pri prelasku Morave, gdje su Osmanlije koncentrirali nove pokušaje protunapada nakon pada Beograda. U lipnju 1689. Badenski je krenuo prema Jagodini, dok se istodobno pripremala osmanska vojska kod Zvornika.¹³ Veterani mu se pridružio nedugo nakon što je markgrof primio obavijest da je neprijatelj viđen kod Niša. Carska vojska početkom kolovoza stigla je do Požarevca, a onda se zaputila dalje prema Moravi, gdje je ubrzo nakon dolaska 28. kolovoza Ludwig Badenski naredio da se podigne most na lijevoj obali Morave, nedaleko od Grabovca. Neprijatelj također nije mirovao: sad već okupljena osmanska vojska od 40.000 ljudi išla je prema Smederevu.¹⁴ Zapovjedivši pokret sljedećeg dana, markgrof je uputio Veteranija sa 6000 konjanika da štiti prijelaz. U sukobu s neprijateljem koji je uslijedio, Veterani je odbio napad i pobio oko 400 Osmanlija. Ostatak neprijateljske vojske čekao je kod Batočine, u bojnom redu s postavljenim topništvom. Koristeći gustu maglu i šumski zaklon, Badenski je neometano postavio svoju vojsku¹⁵ i napao 30. kolovoza. Izvojevao je pobjedu koja ga je stajala 400 mrtvih i ranjenih, dok su Osmanlije izgubili preko 3000 vojnika. U pismu koje je uputio caru 3. rujna markgrof je pohvalio Veteranijevu hrabrost i držanje u bitki.¹⁶ Ne gubeći vrijeme, nastavio je marš prema jugu i do 24. rujna stigao je do Niša, gdje se ponovno okupila kod Batočine razbijena neprijateljska vojska. Konjički prepad koji su pokušali Veterani odbija, a ne uspijevaju ni njihovi ponovljeni napadi. Niš je u ruke kršćanskoj vojsci pao već istog dana.

Ludwig Badenski je u listopadu ušao u Erdelj i opsjeo Vidin. Veterani je u borbama oko grada izgubio konja, a potom je i teško ranjen u glavu, no uspio je s odredom draguna zauzeti gradska vrata.¹⁷ Vidin je pao 19. listopada, a nakon toga je markgrof 25. zauzeo Kladovo (Fetislam) i tako osigurao Erdelj. Nedugo prije toga poslao je generale Piccolominija i princa od Hanovera prema Sofiji i Nikopolu. Piccolomini je brzo napredovao, do sredine listopada prošavši Prištinu i Kačanik, te u Skoplje stigao 25. listopada. Pokušavši podići Srbe i Albance

¹³ Desire Wallon, "Feldzug der Oestreicher gegen die Türken im Jahre 1689.", *Österreichische militärische Zeitschrift*, band II, 4-6 (1840), 229.

¹⁴ Ibid, 237.

¹⁵ 17.815 vojnika, od čega gotovo 10.000 pješaka, dok je ostalo činila konjica. Veterani je predvodio 600 konjanika. Wallon, "Feldzug der Oestreicher", 243.

¹⁶ "... graf Veterani seinen gebrauch nach gar valoros, uundt judicious geführt..." Philipp Röder von Diersburg, *Des Markgrafen Ludwig Wilhelm von Baden Feldzüge wider die Türken*, II (Carlsruhe, 1842), Urkunden, 99.

¹⁷ Waldeck, *Des Grafen Veterani*, 58.

na ustanak protiv Osmanlija, general je vrlo brzo otputovao i u Albaniji. Na povratku, zastavši u Prištini, Piccolomini je umro od kuge kojom se najvjerojatnije zarazio u okolici Skoplja.¹⁸ Iz Beča je stigao nalog da Piccolominija zamijeni vojvoda od Holsteina i pripremi obranu od novog osmanskog napada dok ne stigne Veterani, koji je već bio na putu prema Nišu.¹⁹ Ne uzimajući u obzir nadmoćnost neprijateljskih snaga (Osmanlije su imali oko 18.000 vojnika), vojvoda od Holsteina i pukovnik Strasser nepromišljeno su im s vojskom od 3500 vojnika krenuli ususret kod mjesta Kačanik, nedaleko od Skoplja. Tu su 1. siječnja 1690. njihove snage okružene i što potučene, što raspršene. Strasser je poginuo, a vojvoda je jedva izvukao živu glavu. Put prema Nišu je Osmanlijama bio otvoren i Veteranija je zapala zadaća da ga brani: on je imao tek 2000 vojnika, dok je oko grada kružio neprijatelj s deset puta većom vojskom. Podmaršal iz Niša piše 24. siječnja svom rođaku Altovitiju: "... pomози bože da se održim ovdje, neprijatelj likuje i čeka ga dobar plijen zbog naše lijenosti..."²⁰ Unatoč tomu, Veterani je vjerovao da se Niš nikako ne smije prepustiti neprijatelju i grčevito ga je branio sve do kolovoza 1690. godine, kad je opozvan iz Beča i ponovno poslan u Erdelj. Veteranijev zamjenik u Erdelju, general Heissler,²¹ nije se najbolje snalazio na svojoj dužnosti, suočen sa sve većom opasnošću koju je predstavljao pobunjeni Tököly. Oršava je bila opsjednuta 3. kolovoza, pa se Heissler morao povući u Karansebeš, no uskoro su ga 21. kolovoza zarobili Tökölyjevi Tatari u bitki kod Tohanija, sjeverno od Bukurešta.²²

1.3. Bitka kod Lugoja i Veteranijeva smrt

Veteranija je u Nišu zamijenio Guido von Starhemberg. Gajeći vrlo malenu nadu da će mu Badenski doći u pomoć, general je odolijevao opsadi sve do 9. rujna, kad je ipak bio primoran predati grad.²³ Osim Niša, Habsburgovci

¹⁸ Wallon, "Feldzug der Oestreicher", 257.

¹⁹ Waldeck, *Des Grafen Veterani*, 63. Veterani, kojem rana od opsade Vidina još uvijek nije zacijelila, saznavši za situaciju, navodno je tada izjavio da će ako treba "s puškom na ramenu krenuti prema Nišu" kako bi na vrijeme tamo stigao.

²⁰ Gueze, "Le lettere", 30.

²¹ Donat Johann Heissler, grof od Heitersheima (1648.-1696.), rodом iz Falačke (Pfalz) preuzeo je 1683. kao pukovnik dragunsku pukovnicu Savoja nakon smrti njezinog zapovjednika Ludwiga Julia, brata princa Eugena Savojskog. Ratovao je u Ugarskoj, Srbiji i Erdelju, gdje je bio postavljen kao vojni upravitelj. Nakon oslobođanja iz zarobljeništa 1691., kad je razmijenjen za Tekelijevu suprugu Jelenu Zrinsku, nastavio se boriti u Ugarskoj. Umro je od rana zadobijenih u okršaju s Osmanlijama kod Temišvara pet dana ranije, 26. kolovoza 1696. Schweigerd, *Österreichs Helden*, 356-359.

²² Diersburg, *Des Markgrafen*, 128.

²³ Carl von Martens, *Allgemeine Geschichte der Türkenkriege in Europa, von 1356 bis 1812*, II (Stuttgart, 1829), 52.

su ubrzo izgubili i Jagodinu, koju je markgrof morao napustiti zbog problema u Erdelju. Sultan je Tökölyja imenovao erdeljskim vojvodom umjesto preminulog Apafija i poslao mu 16.000 ljudi. Pred Tökölyjem su brzo pali Lipa, Karansebeš i Vidin. Nevoljno, Veterani se morao povući u Vlašku. Za to vrijeme, u Srbiji, novi veliki vezir, Fazil Mustafa paša Ćuprilić (Köpröli), napredovao je prema Beogradu.²⁴ Zauzevši Smederevo, zaustavio se 1. listopada pred beogradskom utvrdom, koju su branili grof Aspremont i Starhemberg. Protiv višestruko jačeg napadača nisu imali izgleda, a ponovni pad Beograda pod Osmanlije postao je neminovan sedam dana kasnije, kad je eksplozija skladišta streljiva urušila dio zida. Generali su se spasili tek skokom u Dunav.²⁵ Osmanska ofenziva ipak je zaustavljena pred Osijekom u studenom, zahvaljujući domišljatosti zapovjednika obrane grada, vojvode de Croya.²⁶

Opasnost, međutim, još nije prošla. Novi sultan, Ahmed II. (1643.-1695.), namjeravao je obnoviti ofenzivu prekinutu prethodne godine i povratiti Budim, okupivši kod Zemuna 120.000 vojnika. Poučen neuspjesima prethodne godine, bečki dvor je požurio okupljanje obrambenih snaga. Ponovno preuzevši zapovjedništvo, Ludwig Badenski doveo je svoje snage do Osijeka, gdje su, skupa sa Starhembegovim, činile brojku od 55.000 vojnika i 90 topova,²⁷ a Veteranija je ostavio u Erdelju sa 12.000 ljudi. Markgrof se početkom kolovoza utaborio kod Petrovaradina, dok su se Osmanlije, koje je predvodio veliki vezir Ćuprilić smjestile blizu Zemuna. Badenski se između 17. i 19. kolovoza pomaknuo do Slankamena, gdje je postavio svoju vojsku. Uočivši pokrete carske vojske, veliki vezir izveo je vlastiti manevar i zauzeo položaje na povišenom terenu, iza njihovih leđa. U krvavoj bitki koja je uslijedila 19. kolovoza, u kojoj je ranjen Starhemberg, a poginuo Holstein, Badenski je bio pred vrlo teškim porazom, potučen na krilu i u centru; uspio je, pokrenuvši konjicu s lijevog krila, razbiti spahije i doći do osmanskog tabora, nakon čega su i janjičari odustali od borbe i dali se u bijeg. Poginulo je oko 20.000 Osmanlija, među kojima i sam veliki vezir te veliki broj paša. Okrvavljena je bila i carska vojska; Badenski je po svršetku bitke brojao oko 7300 mrtvih i ranjenih, od toga 300 časnika.²⁸ Iskoristivši tako odlučnu pobjedu i osmansko povlačenje, Veterani je povratio redom izgubljene utvrde

²⁴ Ibid, 50.

²⁵ Ibid, 52.

²⁶ Karl Eugen de Croy (1651.-1702.), kojeg se često pogrešno poistovjećuje s princom Eugenom. Starhemberg i Croy, u stanci između borbi, iskoristili su jednu večer da izvedu svoje vojnike, zapovjedivši da se naizmjenice kreću ispred zidina, noseći u rukama ratne zastave i pravce što veću buku. Ovo je privuklo pozornost Osmanlija, koji su, uvjereni da je utvrda stigla pomoć, odustali od daljnje opsade i povukli se sljedeći dan. Schweigerd, *Österreichs Helden*, 528.

²⁷ Diersburg, *Des Markgrafen*, 128.

²⁸ Ibid, 172.

u Erdelju, Lipovu, Karansebeš i Oršavu. Kako su se Osmanlije povukle u Temišvar, Badenski je pokušao zauzeti Oradeu (Grosswardein), potpomognut Veteranijevim postrojbama, no zbog dolaska zime morao je od toga odustati.²⁹

Pošto je Oradea zauzeta u proljeće 1692., Veterani je pojačao garnizone u Lipovi i Karansebešu. Iste godine car Leopold proglasio ga je grofom Carstva (*Reichsgrafenstand*),³⁰ što mu je omogućilo da se riješi nagomilanih dugova; rodio mu se i sin Giulio.³¹ Upravo u ovim mjesecima novopečeni grof se posvetio i stvaranju nečega što će do danas ostati upamćeno pod njegovim imenom. Zbog potrebe stvaranja jedne čvrste kontrolne točke na Dunavu, odakle bi se moglo nadzirati kretanje neprijatelja i onemogućiti mu upade u Erdelj, Starhemberg je dao nalog Veteraniju da u proljeće 1692. utvrdi mjesto na Dunavu blizu Oršave, na današnjoj granici Srbije i Rumunjske, u Đerdapskoj klisuri (dio rijeke poznat kao Željezna vrata zbog teške plovnosti brodova). Radi se o špilji koja se u to vrijeme zvala Piscabara, a kasnije je dobila naziv Veteranijeva špilja. Radovi oko utvrđivanja ovog mjesta privukli su pozornost Osmanlija, pa je sam sultan naredio da se to mjesto što prije zauzme. Barun d'Arnau, kojeg je Veterani postavio za zapovjednika posade, s 300 ljudi uspijevao je braniti špilju od osmanskih napada više od mjesec dana, nakon čega se zbog nedostatka hrane i vode morao predati.³² Ovaj napad bio je uvod u veće neprijateljske akcije za koje se Beč pripremao. Veterani je 1693. ojačao utvrde pod svojim nadzorom, upozoren da se priprema velika osmanska vojaska radi napada na Erdelj. Iako je veliki vezir već bio u pokretu, do napada nije došlo. Odlučio je prezimiti u Beogradu. Podmaršal je mogao odahnuti, no tada ga je pogodila privatna tragedija: "... *moj maleni Giulio je otišao u raj... prepuštamo se Providnosti... grofičina i moja patnja je neizrecivi križni put...*"³³ piše u tuzi svom bratu.

U svibnju 1694. Veterani je promaknut na rang feldmaršala i zapovjedbno mu je da se pridruži vojsci novog vrhovnog zapovjednika, feldmaršala Aenee Sylvie Caprare.³⁴ Osmanlije su te godine u kolovozu okružile Petrovaradin i držale ga pod opsadom više od tri tjedna, no u osvajanju su ih ometale česte

²⁹ Martens, *Allgemeine Geschichte*, 55.

³⁰ Moritz Edlen von Angeli, *Des kaiserlichen Feldmarschalls Grafen Veterani Heldentod bei Lugos*, Mittheilungen des K.K. Kriegs-archivs (Wien, 1886.), 40.

³¹ Gueze, "Le lettere", 33.

³² Martens, *Allgemeine Geschichte*, 57; *Theatrum Europaeum XIV* (Frankfurt, 1702), 240. Gotovo stotinu godina kasnije, 1788., istu špilju branio je od Osmanlija barun von Stein. *Geschichte der Veteränischen Höhle* (Frankfurt und Leipzig, 1789), 10-26.

³³ Gueze, "Le lettere", 33.

³⁴ Aeneas Sylvius von Caprara (1631.-1701.), carski general proslavljen u borbama u Ugarskoj protiv Osmanlija i Francuza u Italiji.

kiše i poplavljen teren. Feldmaršal Veterani ostao je u Erdelju, odakle je pomagao zauzeće utvrde Gyula u Ugarskoj, a poslije, krajem ljeta, ponovno je bio na Dunavu, kod Željeznih vrata, kako bi spriječio pokušaj velikog vezira da upadne na teritorij pod njegovim nadzorom.³⁵ Ne postigavši ništa ni ove godine, Osmanlije su se ubrzo povukle, a carska vojska je otišla u zimske smještaje. Do proljeća 1695. Veterani je bio u Beču, gdje su trajali dogovori u Dvorskom ratnom vijeću o konačnom zauzimanju Temišvara. Tu zadaću trebali su ispuniti saski izbornik Friedrich August, koji je doveo svojih 8000 vojnika, kao novi vrhovni zapovjednik, i Caprara kao glavni savjetnik, a on je trebao ostati u Erdelju i kao i do sada, držati Osmanlije na oku. 16. travnja piše bratu da se vratio u Erdelj. Bilo je to njegovo posljednje pismo.³⁶

Sultan Mustafa II. (1664.-1703.) približio se Petrovaradinu 5. kolovoza 1695. sa 60.000 vojnika. Iako je planirao napasti tu utvrdu, predomislio se i krenuo prema Erdelju i gornjoj Ugarskoj. Za to vrijeme, Caprara je bio na Dunavu, očekujući izbornikov dolazak. Veterani je 12. kolovoza došao u Karansebeš kako bi pripremio utvrdu za eventualni neprijateljski napad, u isto vrijeme kada su se kod Futoga susreli Caprara i Friedrich August sa svojim snagama.³⁷ Zbog opasnosti koja je prijetila Titelu i Petrovaradinu, odmah su krenuli prema Petrovaradinu. Kako je glavni dio osmanskih snaga, prema do-bivenim izvješćima, prešao 20. kolovoza Dunav, postalo je jasno da im je cilj Erdelj. Nekoliko dana kasnije dolazi do okršaja s manjim odredom Tatara i zarobljenici otkrivaju da je cijela osmanska vojska kod Pančeva; izbornik hitno šalje upozorenje Veteraniju da se pripremi držati neprijatelja dok oni ne pristignu.³⁸ Generali su se dogovorili da se drže unaprijed smišljenog plana i 26. kolovoza požure prema Morišu i Lipovi,³⁹ no nisu se mogli usuglasiti i oko pravca kretanja. Vojska je izgubila više od tjedan dana u dogovorima, mijenjanju pravca (neslaganje oko toga treba li ići lijevom ili desnom obalom Tise), tako da je neprijatelj stekao značajnu prednost i 4. rujna se nalazio već kod Temišvara. Tri dana kasnije Arnaut paša pobio je posadu koju je Vetera-

³⁵ U dokumentu od 5. kolovoza 1694.: “*Nobis dilecti Ferdinandi Comitis Veterani... Cataphractorum Colonelli et per Transylvania Generalis...*” Mađarska (dalje: M) - Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltára (dalje: MNL OL) - fond 57 - Libri Regii (dalje: LR), sv. 23, fol. 266.

³⁶ Gueze, “Le lettere”, 34.

³⁷ 38.000 Caprarinih vojnika, 8000 izbornikovih i 4000 srpske milicije. Johann Christoph Lochner, *Des Triumph leuchtenden und Sieg belorberten Kriegs- Helms Ihr Römischen Kayserlichen Majestät und Dero Hohen Aliirten*, VI (Nürnberg, 1698.), 915.

³⁸ Isto, 919.

³⁹ Smatralo se izvedivim da Veterani krene u susret glavnoj vojsci i sretne se s njima između Oradeje i Temišvara, kako bi zajedničkim snagama ondje napali neprijatelja. Međutim, bilo je izgubljeno previše vremena i prostora za manevriranje bilo je sve manje. Angeli, *Des kai-serlichen Feldmarschalls*, 46.

ni ostavio u Lipovi i spalio utvrdu.⁴⁰ Feldmaršal je iz svog tabora u Lugoju pokušao pašu istjerati iz Lipove, no zbog brojčane nadmoći njegove vojske odlučio je čekati. Arnaut paša brzo je napustio Lipovu, pa se i Veterani vratio u svoj tabor kod Lugoja. U tom trenutku on nije bio svjestan koliko Caprara i Friedrich August kasne i nadao se da se paša povukao zbog njihovog dolaska. Da stvar bude još gora, sultan je u međuvremenu, kako bi zavarao carsku vojsku, dio svojih snaga poslao prema Titelu te ga napao 15. rujna i spalio. Kolebljivi izbornik, doznajući za to, pomislio je da se sultan vratio na Dunav, krenuo je natrag prema Titelu, sad bez povratka ostavljajući Veteranija na cje-dilu.⁴¹ General Heister⁴² negodovao je zbog takve odluke i zatražio je da ga se osobno pošalje Veteraniju s pet konjičkih pukovnija, kako bi mu se pomoglo. Izbornik je to odbio, no predomislio se doznajući da su se Osmanlije povukle iz Titela u Beograd, i 19. rujna odlučio je sam krenuti prema Veteraniju sa 16 konjičkih pukovnija.⁴³

Iako je bio svjestan teške situacije, Veterani nije znao da ga je od glav-nine vojske sad dijelila cijela osmanska sila, pripremajući se da ga napadne. Imao je tek oko 7000 ljudi s kojima se nadao zadržati neprijatelja. Postavio je obrambene položaje izvan Lugoja, tako da je sprijeda i otraga bio zaštićen močvarom, dok je na bokovima postavio kao branu zaprežna kola. Napadi su počeli već u rano jutro 20. rujna. Veterani i prvi časnik do njega, general Truchses, osobno su zapovijedali obranom. Kako im nije uspjelo frontalnim udarom, Osmanlije okružuju tabor i koncentriranim konjičkim udarima poku-šavaju razbiti obranu. Veterani je uspijevao održati crtu, dok mu je Truchses štitio leđa. Neprijatelju polazi za rukom oteti mu topove, no feldmaršal oku-plja konjicu i vraća ih. To je bio i njegov posljednji uspjeh u ovoj neravno-pravnoj borbi, koja traje i sljedeći dan. Trpeći teške gubitke, ostavši bez stre-ljiva, Veteranijevi ljudi polako popuštaju i obrana puca. Svjestan neminovnog, feldmaršal daje zapovijed Truchsesu da organizira povlačenje dok im on s preostalim pješastvom štiti odstupnicu. Četiri puta ranjen, Veterani posustaje od gubitka krvi i njegovi ljudi ga odnose u kola kako bi ga prevezli dalje od bojišta i opasnosti. Progonjeni od neprijatelja, izgubili su se u močvari, gdje

⁴⁰ Ibid, 51.

⁴¹ Shvativši da je izmanevriran, Friedrich August pokušao je ispraviti kobnu pogrešku i zatražio je od Veteranija da mu dođe u susret kod Oradeje između 18. i 20. rujna. Osim što je pao Karansebeš, čime je bio odsječen od ostatka vojske, Oradea je bila predaleko da bi feldmaršal mogao stići na vrijeme. Već sljedećeg dana oko njegovog tabora kod Lugoja neprijatelj je počeo stezati obruč. Waldeck, *Des Grafen Veterani*, 160-161.

⁴² Siegbert graf von Heister (1646.-1718.)

⁴³ Angeli, *Des kaiserlichen Feldmarschalls*, 56.

su ih Osmanlije brzo okružili, pronašli i pogubili. Veterani je, bez svijesti, zarobljen i najvjerojatnije pogubljen u zarobljeništvu.⁴⁴

2. Veteranijevi nasljednici

Kao što je već spomenuto, osim Friedricha, Giulio i Maria Camilla imali su još jednog sina i četiri kćeri. Stjepan Sršan piše da je Veterani imao brata s kojim je dijelio dardanski posjed i koji je također bio carski general⁴⁵ pod imenom Johann, odnosno Ivan. U izdanju Instituta za povijest umjetnosti posvećenom dvorcu u Dardi⁴⁶ spominje se i pod imenom Josip. Istu pogrešnu informaciju o Johannu navodi i Karaman.⁴⁷ Zapravo, jedini brat kojeg je Friedrich imao zvao se Simone Lorenzo, studirao je matematiku u sveučilištu Leuven, a najpoznatiji je po biografiji *Opera mathematica R. P. Andreae Tacquet*, objavljenoj 1668. prigodom smrti tog matematičara isusovca.⁴⁸ Iako, istina, navodi pogrešnu godinu Veteranijeve smrti, Brüsztle⁴⁹ također ne zna ni za kakvog Friedrichova brata Johanna. Isto tako, takva bi osoba zacijelo bila spomenuta u memoarima grofa Veteranija (prijevod na njemački objavio u Dresdenu 1788. Carl Waldeck), no niti ondje takvog imena nema. *Theatrum Europeaum* u detalje bilježi događaje od 1691. do 1695. na jugoistočnim granicama carstva i borbe s Turcima, te je i feldmaršal Veterani u toj kronici (četnaesti broj, tiskan je u Frankfurtu 1702. godine) našao svoje mjesto, no samo kao Friedrich. Kronološki čak bliži Christoph Lochner, koji je svoje djelo *Des Triumph leuchtenden und Sieg belorberten Kriegs-Helms Ihr Römischen Kayserlichen Majestät und Dero Hohen Aliirten* tiskao 1698., opisuje

⁴⁴ Teško je sa sigurnošću utvrditi stvarnu sudbinu feldmaršala Veteranija. Prema jednoj verziji, posljednji koji je Veteranija vidio živog bio je jedan od njegovih kirasira po imenu Ernst Petrasch. On je posljednji od časnika koji je preživio i ostao uz svog generala, prebacivši ga onesviještenog preko konja. Kad su se Osmanlije približile, upozorio ih je da im je bolje da mu ne naude, jer se radi o feldmaršalu za kojeg mogu dobiti veliku otkupninu. Nisu ga poslušali: jedan je gurnuo Veteranija s konja, dok je drugi udario Petrascha po glavi tako da je ovaj izgubio svijest. Kad se probudio u zarobljeništvu, Veteranija više nije bilo. Tek će se kasnije proširiti priča da je osmanski vojnik feldmaršalu odsjekao glavu i odnio je kao trofej sultanu. Angeli, *Des kaiserlichen Feldmarschalls*, 68.

⁴⁵ Stjepan Sršan, *Baranja* (Osijek: Matica hrvatska, 1993), 88; Stjepan Sršan, *Baranja, stanovništvo 1766. i Beljsko vlastelinstvo 1824.* (Osijek: Državni arhiv u Osijeku, 2002), 8.

⁴⁶ Katarina Horvat-Levaj, Ratko Vučetić i Ivana Haničar Buljan, *Darda i dvorac Eszterhazy* (Zagreb, 2012), 7.

⁴⁷ Igor Karaman, *Iz prošlosti Slavonije, Srijema i Baranje* (Osijek, 1997), 148. Činjenica da je grof iza sebe ostavio tek manji iznos novca nikako ne podržava tvrdnju da je bilo tko iz njegove obitelji mogao kupovinom doći do posjeda, već isključivo zahvaljujući njegovim zaslugama u ratu.

⁴⁸ Guerrini, *Degli uomini*, 264; Gueze, "Le lettere", 21-22.

⁴⁹ Josip Brüsztle, *Povijest katoličkih župa* (Osijek, 1999), 39.

smrt samo jednog jedinog Friedricha Veteranija. Sama činjenica da niti jedno pismo Friedrich nije uputio nekom bratu Johannu (posve sigurno bi to činio ako su, navodno, zajedno ratovali i trebali zajednički upravljati posjedima u Baranji), već samo Simoneu, pobuđuje dovoljno sumnje. Sukladno tomu, nameće se zaključak da je pogrešna predodžba o dvojici braće Veterani nastala tek pogreškom u bilježenju imena jednog čovjeka, punim imenom Johanna Friedricha von Veteranija.

Dodatne argumente za to nalazimo i u dokumentima nastalima nakon feldmaršalove smrti. Nešto prije svoje tragične pogibije, Friedrich Veterani sastavio je 6. kolovoza 1695. u Alba Juliji⁵⁰ oporuku kojom sve svoje imanje ostavlja supruzi, kćeri i bratu.⁵¹ Muškog nasljednika nije imao; sin Giulio umro je 1693. i jedino dijete koje je ostavio iza sebe bila je kćer Maria Camilla (1676.-1721.). Iako se udala za grofa Julija Franza Marsikija (1668.-1736.), po želji svog oca zadržala je prezime Veterani, pa je car Leopold I. dopustio i njezinom mužu da nosi titulu grofa Veteranija.⁵² Marsiki je s Marijom Camillom imao kćer Mariju Constantiu, koja se 1723. udala za grofa Johanna Christophu von Mallentheina, te sina Julija Franza II. (1713.-1732.), koji je umro mlad i bez potomaka. Zbog smrti jedinog muškog nasljednika grof Marsiki von Veterani prenio je prezime Veterani na svog unuka, grofa Johanna Julija Mallentheina (1725.-1789.). Posljednji izdanak ove loze bio je grof Adam von Veterani-Mallenthein (1769.-1855.).⁵³

Još 1699. popisana su naselja u posjedu nasljednika (*Veteranisch erben*) grofa Veteranija, na kojem se popisu nalazi 19 naselja,⁵⁴ od kojih je prvo i najvažnije Darda (Tarda). Prethodni posjednik ovog dobra (od 1688. do najkasnije 1699.) bio je pečvaradski opat i srijemski biskup Francesco Giani (mađ. Jani).⁵⁵ U Dardi se nalazila uprava cijelog vlastelinstva koje je preuzeo grof Julije Marsiki von Veterani, "*Illustrissimum Dominum Generalem...*

⁵⁰ Sačuvan je tekst dvaju dokumenata koje je Veterani također napisao u Alba Juliji, tražeći oprost za pojedince koji su sudjelovali u Thökölyjevoj pobuni. Prvi je sastavljen 29. svibnja, a drugi 6. srpnja 1695. M-MOL-57-LR, sv. 24, fol. 146 i 440.

⁵¹ Gueze, "Le lettere", 34.

⁵² Ernst Heinrich Kneschke, *Neues allgemeines deutsches Adels-Lexicon IX* (Hildesheim, Zürich, New York, 1996), 380.

⁵³ Ibid, 381.

⁵⁴ M-MOL-156a-*Urbaria et Conscriptiones* (dalje U. et C.), sv. 65, br. 64, fol. 11. Osim Darde, Magyar Bolya (Magyarboly), Mays an der Drau (Majš), Bollmants (Bolman), Kacsfalu (Jagodnjak), Perment (Beremend), Karanczia (Karanac) i dr.

⁵⁵ M-MOL-156a-U. et C., sv. 11, br. 30, fol. 18. Kopija (1752.) opisa Darde, Karanca, Bilja, Kopačeva, Branjinog Vrha i drugih mjesta u Šikloškom distriktu, nastalog u studenom 1696. godine.

Julius Veteranii”,⁵⁶ muž Friedrichove kćeri Marije Camille. Iako se sa sigurnošću može utvrditi da je vlastelinstvo Darda 1699. već bilo u rukama feldmaršalovih nasljednika (izvješće budimske komore nastalo 9. siječnja 1697. Dardu i okolna naselja još uvijek bilježi kao posjede Zrinskih),⁵⁷ tek im 8. ožujka 1713. car Karlo VI. potvrđuje vlasništvo. Navodeći zasluge pokojnog feldmaršala u borbi protiv njegovih neprijatelja, car daje na uživanje njegovim nasljednicima (*Haeredes Veteraniani*) Dardu i okolna naselja (*Dominio Territorum Tardensi*).⁵⁸ Upravitelji posjeda do 1703. bili su pisar (*Schreiber*) István, a poslije njega János Bana.⁵⁹

Najjasniju sliku ipak daje povelja cara Karla VI. iz 1736., u kojoj su najdetaljnije izneseni povijest obitelji i pravo nasljeđa te potvrda istog grofu Juliju. Dokument razrješava pravno-imovinske nedoumice nastale smrću grofice Marije Camille. U njemu vrlo jasno stoji kako je jedini feldmaršalov srodnik bila njegova kći. Dalje, tekst kaže kako darovane posjede mogu naslijediti samo Marijini muški potomci, no kako je njezin jedini sin umro neoženjen i bez potomaka, vlasništvo prelazi njezinu mužu, inače cijenjenom i uglednom konjičkom generalu. Njegovom smrću Darda, kao i ostala naselja u darđanskom vlastelinstvu (dominiju), prelazi u ruke njegove kćeri Marije Constantie, tada već udane Malenthein.⁶⁰ Dardu, kao i cijelu Baranju, teško će pogoditi Rakoczyjeva pobuna, privremeno zaustavivši između 1703. i 1711. priljev novog stanovništva, koje je najvećim dijelom pristizalo iz Njemačke. Nakon 1713. godine dolazi do novog vala doseljavanja Nijemaca, kad u Dardi, pored starosjedilačkog hrvatskog, mađarskog i srpskog stanovništva doseljenog poslije 1690., živi 12 njemačkih obitelji kojih ovdje ranije nije bilo.⁶¹ Dvadesetih godina 18. stoljeća dovršava se dekameralizacija (prelazak imanja ispod kontrole Dvorske komore u kasnofeudalne zemljišne posjede u vlasništvu plemićkih obitelji), pa vlastelinstvo Darda počinje dobivati oblik zemljišnog posjeda kakav će konačno biti formiran tek za vrijeme obitelji Esterhazyja, odnosno urbara carice Marije Terezije iz 1756. godine, budući da onaj cara Karla VI. iz 1737. nije imao očekivani učinak reguliranja selišnih jedinica i feudalne rente.⁶²

⁵⁶ M-MOL-156a-U. et C., sv. 93, br. 30.

⁵⁷ M-MOL-156a-U. et C., sv. 52, br. 18/2, fol. 10.

⁵⁸ M-MOL-57-LR, sv. 30, fol. 35-36.

⁵⁹ Gattermann, *Die Baranya*, 65.

⁶⁰ M-MOL-57-LR, sv. 37, fol. 497- 499.

⁶¹ Gattermann, *Die Baranya*, 168.

⁶² Karaman, *Iz prošlosti Slavonije, Srijema i Baranje*, 139.

3. Zaključak

Friedrich Veterani proveo je u vojnoj službi kod Habsburgovaca više od trideset godina. Sudjelovao je u obrani Beča, prošao bojišta u Ugarskoj, Hrvatskoj, Srbiji, Erdelju, napredovao od čina pukovnika do feldmaršala i grofa Carstva. Za cijelo to vrijeme nigdje se u njegovim pismima, kao ni u kasnijim njemu posvećenim djelima, ne spominje ime njegovog brata Johanna, navodnog generala koji je s njim dobio darđansko vlastelinstvo. Jedini brat kojeg je imao bio je svećenik i nikad nije napuštao Italiju nakon naobrazbe u Nizozemskoj, o čemu svjedoči i prepiska između njih dvojice. Isto tako, Veterani nije ostavio muškog potomka, jer mu je sin jedinac umro kad je imao samo godinu dana. Nadživjela ga je samo kćer Maria Camilla, koja je preuzela očevu nasljedstvo i prezime, zadržavši ga i nakon svoje udaje. Nema nikakvog traga bilo kakvoj bočnoj grani obitelji, koja bi zacijelo postojala da je postojao još jedan Veterani. Na osnovi svega ovoga, jedini zaključak koji se može donijeti o tvrdnjama kako je Friedrich Veterani imao brata suborca i sina nasljednika jest da se radi o zabludama temeljenim na pogrešnoj interpretaciji postojećih činjenica, kao i ponavljanju istih u literaturi.

4. Prilozi

Slika 1. *Johann Friedrich von Veterani*

Slika 2. Grb obitelji Veterani-Mallenthein

308.
B. 474
L. 20.

Donatio super Dominio Darda in Comi-
tatu Saraniensi sito pro Julio Comite Vete-
rani ad Intimationem Camerae Austriacae,
pedita. Jun. 35.

Nos Carolus G. & Memoria commendamus Quod postea,
quam Dominium Darda in Comitatu Saraniensi situm Augustissi-
mus olim Princeps Leopoldus Romanorum Imperator et Hungariae Rex
Senitor et Praedecessor noster gloriosa memoriae desideratissimus, suo olim
Campi Mareschallo Frederico Comiti Veterani in Septuaginta Mille Florenis
clementer contulisset; Cuiusquam autem Successio in praefato Dominio re-
gulata extitisset, memoratus Campi Mareschallus Donatarius in Conflictu
cum Turcis habito gloriosè occubisset, postq. fata ejusdem de Hereditate
inter Relictam Ipsius Viduam, et unicam, quam ex priore Connubio susce-
perat Filiam, Mariam utpotè Camillam, Fideli nostro Spectabili ac Magni-
fico Julio Comiti similiter Veterani, Generali Equitatus, et unius Regiminis Mili-
tia nostrae Cataphractorum Colonello elocatum Controversiis enatis, et Successio-
ne, seu Heredis declaratione in favorem memoratae Mariae Camillae nate et Comitissae
Veterani attributa, Successio in praenarrato Dominio Darda ad Masculos
dunraxat ex Ipsa condam Maria Camilla descendentes restricta extitit.
Femineis Descendentibus etiam a Successione quoad Summam Septuaginta
Millium Florenorum Gratiam exclusis, atq. Summa Florenorum mille
ducentorum, qua pro Praedecessoris post Donationem Supramemorato Comiti olim
Frederico Veterani factam à Turco Regio acquisitis Monyrosod, Drava, Bent Mar,

Slika 3. Potvrda vlasništva nad dobrom Darda grofu Juliju Veteraniju, 12. svibanj 1736.,
Mađarski državni arhiv (MOL), Libri Regii, svezak 37, fol. 497.

Summary

THE HERITAGE OF COUNT JOHANN FRIEDRICH VETERANI AND THE ESTATE OF DARDA AT THE END OF THE SEVENTEENTH AND THE BEGINNING OF THE EIGHTEENTH CENTURIES

John Friedrich Veterani (1643 – 1695) was a descendant of an impoverished Italian noble family. While his brother Simone Lorenzo chose a priest's calling, he managed to find a place in one regiment of the Habsburg army. He slowly advanced through the ranks, building his career, and around the year 1683 he got the rank of a colonel and his own regiment. He participated in numerous sieges and battles on Hungarian soil during the war against the Ottomans, as well as in the fighting around Osijek in 1687. Next year he was promoted to the rank of vice-marshal and sent to Transylvania (Erdely), where, on and off, he was to spend many years.

Emperor Leopold entrusted him the military administration of Transylvania in the hope that Veterani will succeed in maintaining the fragile compromise with the local nobility and the prince, who have until recently acknowledged Ottoman rule. The successful period in which Veterani became fieldmarshal was interrupted in the beginning of 1695 when Ottomans began new attacks, determined to regain Transylvania under their rule. In a short period of time they managed to isolate Veterani and his small troops from the rest of the Imperial army, surround him and defeat on September 21st. Fieldmarshal ended his days in captivity under unclear circumstances. Estates in Baranja (Darda and its surroundings), which were promised to him went into the hands of his only remaining descendant - his daughter Maria Camilla and her husband, count Marsiki, who took Veterani's surname. Marsiki outlived his wife who died in 1721 as well as their only son, so he carried his surname onto his grandson, Johann Julius Mallenthein. Veterani-Mallenthein family ruled Darda manor until 1749, when it became property of Esterhazy family.

Keywords: Johann Friedrich Veterani, Baranya, Darda, Transylvania, heirs, counts of Mallenthein

Kontakt autora:

Siniša Đuričić, Osnovna škola, Borisa Kidriča 57, Jagodnjak
e-mail: sdjuricic86@gmail.com